

עין משפט ונר מצוה
נא א מיי פון מהל ערנין הל"א:
נב ב מיי פייא מהל נטורות הל"ז טוש"ע יו"ד סי' שז טע"ז:
נג ג מיי שם הל"ז טוש"ע טע"ז:
נד ד מיי שם הל"ז טוש"ע טע"ח:
ה [מיי] פ"ג מהל מעשה
וה ז מיי פ"ב מהל נטלות הלכה א ח טוש"ע חו"מ:
ז ח מיי שם פ"ג הלכה ד טוש"ע שם טע"ו:
ח ה מיי שם הלכה א טוש"ע שם טע"ג:

רבינו גרשום

כללי ופרטי גבי בכור אמר רבינא סביר לה דבאריי במערבא כל מקום כר: אימא לן הקדשות נפדין בכל אלו בעבדים ובקרקעות ובשטרות משום דבתיבי בהקדשות כסף דבתיבי ונתן את הכסף וקם לו: הנינא להא. במתניא דאם רצה הכהן ליתן לו דרשאי דבאריי בבתייהא טגלן והחזירן לו רשאי אלמא דהלכה היא כן דרשאי: נתנו לה' טלעין לעשרה כהנים לכל דה חצי טלע בבב אחת יצא שהרי נתן ה' טלעים לה' שרפון כהן היה: אף קיים הלכה זו. שנייה לכל דהלכה כן דרשאי להחזיר: חזויה לההוא גברא. היבב ה' טלעין לרבי נתנא כהן היה: והוא קא אויל ההוא גברא ואתי.

כלומר שהיה רוצה שיחזירם לו ר' נתנא: א"ל. ר' נתנא חזינא ברעתך דלא גמרת ברעתך שיהו שלי אלא אתפסעו לי ויהא בנך פדוי: ומפריש פדיון בנו ואבד. קודם שבא ליד כהן חייב באחריותו שנאמר באדם ובבכמה יחיה לו אף פדה תפדה וגוי כלומר אימתי יהיה לו שלך בזמן שפדה תפדה מיד ליד: מנא לה דחייב באחריות: אתאי ערך ערך מערכין. כתיב הכא ופרדיו מבן חורש תפדה בערכך ובתיב ערךך בערכין מה בערכין חייב באחריותו דקאמר ערך עלי אף בכור חייב באחריות: מה עולת ראייה חייב באחריותה. דאע"ג דאפרשיי חייב באחריותו דלא מצי אתי לעולה אי לא מיתי' אף פדיון נמי חייב באחריותו: קרא לקרא. כלומר כיוון דגמרינן לה במתניתין מקרא מיהא דאף ערך פדה תפדה אפאי איכא לירש לקיש ור' יוחנן למילין מקרא אחרינא:

וחתני ערך ערך מערכין. מה להלן יורשין חייבין כדמתן במסכת ערכין האומר ערכי של פלוני עלי מת הנודר יתנו היורשים אף הכא גבי בכור ויבא דמת אחר שלשים יורשין חייבין ליתן: מה להלן. בעולה יורשין חייבין כדמתן האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאי יורשין נולתה אף כאן יורשין חייבין: ואינו נוטל. פי שנים בשבט שטבחו נכסים לאחר מיתת אביו: ולא בראוי כבמוחזק. שאם מת אחי אביו בלא בנים לאחר מיתת אביו כיון שטבחי היה ראוי לירש אחיו ומת הוא קודם ולא היה מוחזק בהן בנכסי אחיו אין הבכור נוטל פי שנים בהן: ולא האשה כבתובתה.

נא:

אמר עולא דבר תורה בנו פדוי לבשיתן. לכהורה משמע צריש הנושא (כמוצות דף קא): דליתא לדעולא אלא לריש לקיש ויש ליישצ דליתא אפי' לר' יוחנן: **אבל** חכמים אומרים אין בנו פדוי. תימה דמתני' יא נמי קמני חייב ליתן לו ובנו אינו פדוי ויש לדחות יא ‏(א דלמר אינו פדוי עד שיתן לו ואתי ממתניתין לאשמועי' דאפילו זקפס עליו צמלוה לא הוה כאילו קבלס הכהן וחזר והלוה לו ואס מחלס הכהן אינו פדוי עד שיתן:

אמר ציה צא גמרת ויהבת מידעם ביש עבדת. ויש לפרש מידעס לשון מאומה דמתרגמינן מידעס כלומר לא גמרת ויהבת מידעס ועוד יש לפרש כן מידעס ציש עבדת כלומר דבר רע עבדת י"ז דמתרגמי' דבר רע (מלכס ז ד) כל מידעס ציש ויש ספרים דלא כמוצ צהו עבדת אלא מידעס ציש ותו לא כלומר דבר רע הוא י"ז כלומר דין עסק ציש:

הלכך אין בנו פדוי. תימה מ"ש ממתנה על מנת להחזיר דאמרינן צפ"ק דקדושין (דף ו:) דצנו פדוי דמסיק צטלוסו קני טו וי"ל דהכא צבי חנינא לא היה רואה לזכות אלא צממנה גמורה דלסרינן התם לעשות י"ז מפני שגראה ככהן המסייע צצית הגרנות כדנפקא לן לעיל צפ' עד כמה (דף כו:): משום שנאמר שחמס (את) צצית הלוי ואע"פ שאומר סתם נתן לו י"ז כפירש על מנת שיחזירו לו [כיון] דאיכא היכירא למיתלא ואין זה צצרים שצנל כמו צצין ולא צלטנריכא ליה לזווי צ"ז אלמנה (צכמוצות דף טז.) ומיזי קלת תימה דכיון שהיו ר' טרפון ור' חנינא מחזירין כל שעה נמאלו משחיתים צצית הלוי שיפסידו שאר כהנים שלא יתנו אלא להם מפני שהם רגילים להחזיר וי"ל י"ז שאין הנותן יודע בשעה שנותן אס יחזירו לו ולא קרינא ציה שחמס צצית הלוי ס דמה לנו צמה שחזיר לו אחי"ב וגם שמא לא היו מחזירין אלא לעניים ולא לאותם שהיו דומים להם לעשירים:

ולא בראוי כבמוחזק ולא האשה כבתובתה. צפ' יש נוחלין

(צ"ג דף קסה): פסקינן הלכתא דאין הצבור נוטל פי שנים צמלוה צין שגבו יא מעות צין שלא גצו מעות ומתוך כך נראה דלינו גוצה כתוצה צמלוה כדמתן הכא יא אין לה צצאוי ‏(אכל צבי פירש דאע"פ שגורע כח הצעל וצבור לענין מלוה דחשצינן ליה לגציייהו רחוי לגצי כתוצת אשה מיהא חשיבא מוחזקת ואשה גוצה כתוצתה ממלוה כדמתן צכמוצות צככותב (דף פד.) מי שמת והניח אשה וצ"ח יורשים והיו לו מלוה ופקדון ציד אחריס ר"ע אומר יתנו לכושל צצהן ר"ע אומר יתן ליורשים שכולס צריכין צצועה ואין היורשין צריכין צצועה אלאמא אפילו לר"ע אס לא שצריכה צצועה היתה יא גוצה אצל לפי שצריכה צצועה גוצין היורשין ושז לא תצצה האשה מהן דהוו להו מטלטלי דיתמי דלא משתעצדי ואס גצו קרקע צצותה צציהס היא חוזרת וגוצה אותס מהס צצצצועה כדין צעל חזב או אס פטרה מן השצועה גוצה יח"ס מלוה ולא משוס דלדידהו היו מלוה רחוי

דהא לא מישתמיט התס שוס חכס להעמידה כרצי דוקא אלא משמע דליכא מאן דפליגי אלא כ"ע צין לרצי צין לרצנן אית להו דמלוה מוחזקת היא לגצי כתוצת אלמנה ואפילו לרצנן י"ז דאמרי מטלטלי לא משתעצדי לכתוצה כלל אפילו מחיים נראה מתוך המשנה זו דהכותב שהס מוריס ‏(דמלוין דיתמי משתעצדי לכתוצה דהא ליכא למימר דר"מ היא ולהאי אית ליה לההיא משנה דשייכא כתוצת אשה צמלוה אע"ג דהוי מטלטלי דיתמי חדא שר"ת מפרש שאפילו לר' מאיר מטלטלי דיתמי לא משתעצדי לכתוצה אלא מטלטלי דיכס דוקא דעליה קאי צצרק האשה שנפלו (כמוצות דף פא: ושס ד"ה ר"ו)) דלא י"ז מסתברא שיפה ר"מ כתוצה לגבות ממטלטלי דיתמי טפי מצעל חזב איפכא מדרצנן שמגרעים כחה יותר מצעל חזב שלא לגבות ממטלטלי אפתי מיינה דמשמע צצרק האומר צקדושין (דף סה:) גצי שנים צצאוי ממה"י ואשה וחצילה עמהס כר' וההיא דגצי ממטלטלי דנפלו קמי יכס דמתני' דהאשה שנפלו (כמוצות פ ד:) היינו משוס דיכס צמקוס צעל קאי וחציצ צהכי כמו מיינה כיון דלאגידה ציה מחמת נשואי הצעל וגראה דצרי ר"ת דאל"כ שיהא יכס י"ז ‏(מיינה מנגלן לרצנן דר"מ דלא משתעצדי מטלטלי לכתוצה אפילו מיינה ועוד דא"כ איך יתנו ליורשים שכולס צריכין צצועה ולא היורשין גס כשיתנו ליורשין תצצה האשה מהס כיון שתאמר דמטלטלי דיתמי משתעצדי לכתוצה סצירה ליה ועוד תינח כתוצת אשה אצל צ"ח מאי איכא למימר הא לא אשכחן מנא דאית ליה דמטלטלי דיתמי משתעצדי לצ"ח אלא על כרחין משוס דמלוה אינה ציד היורשין יפה כח אשה וצ"ח טפי ממטלטלי שהס ציד היתומים ותרי חומרי צכמוצה לא שייכי דכדפרישית כסוף האשה שנפלו (שס דף פב.) דהא חומרא דר' מאיר אינה כאן כדפרישית דהואיל והמלוה ציד אחריס לא הויא ממטלטלין ‏(דיתמי ‏(א ואס כן י"ז חומרא דרבי נתן

ועל הקדשום. נפדין צכל אלו צעצדים שטרות וקרקעות. והתס

נפקא לן מקראי צמורת כהניס ‏(צפרשת ערכין): **שמה יאמרו פודין צשעיות**. אפי' אין נומנין כלוס אי נמי צשטר שיש לו על חצירו: צנו פדוי לצשין. שהרי נתן הפדיון: צצס אחס. שהניח לפני כולן

וחמס סלעים והלך לו: **צוה אחר זה**. א ולכהן אחר ‏(ה כי תניא ליה צמוספתא"ש). יאא: **נטלן**. הכהן והחזירן לו יאא: **ר' טרפון**. כהן היה: **ר' חנינא**. כהן היה: **אזיל** ‏(צו) ויסיצ קמיה. כדי שיראלו מהלך וצא לפניו ויחזיר לו חמס סלעים שנתן צנו ‏(א ח"ל לא גמרת יא ונחס. ונמינה גמורה אלא כדי שאחזירס לך: מידעס ציש עבדת. דבר רע עשית הלכך אין צנך פדוי אס אחזירס י. לשון אחר אפילו לא אחזירס אין צנך פדוי: **מנגל**. דחייב צאחריותו. ואע"ג דקא נסיצ קרא צממנימן צצעי מנגלן ולקמן פריך ליה רב פפא: אפיא ערך ענד. כתיב הכא צצכור (צמדצרי יח) ופדויו מנן חדש תפדה בערכך מה ערכין חייב צאחריותן עד שיצאלו לידי גוצר כלאמר צצצרק צמארא דשחיתט חולין (דף קלט.) ונתן אלת הערכך ציוס ההוא וגו' (ויקרא כו) חולין הן צידך עד שיצאלו לידי גוצר: מה עולת ראייה חייב צאחריותה. דהא חוצה היא עליה דלא גרעה ‏(ו היא מנדר שאס מתה או נגנצה חייב צאחריותה דכמתן דטעינן ליה אכתפיה דמי ועוד דכתיב (שמות כג) לא יראו פני ריקס ואס מתה או נגנזה ולא פצע ליה אשחמכ דאיתמיז וריאס צציה גוצה אצל מלא יראו י"ז) דכבור לא הוה שמעינן דההוא לאו פנים ממש קאמר דהא לאו צעורה מיייתי לה דלכהן היצי ליה והוה אמנינא בהפרשה סגיאה ליה: קרא לקרא. קרא צצרי ללאתייו לציועי לקרא הא מנא דמתניתין קרא אחרנינא קנסיצ לה: **מנגל**. דחייצ לתת לאחר מיתתה: **ערך ערך מערינן**. דלמר צמסכת ערכין (דף כ.) אמר ערכי עלי ומת יתנו היורשים אמר ערך פלוני עלי ומת על הנודר ליתן ומקרא לינך (צמסכת ערכין) ‏(ו וצמורת כהניס ‏(ט יכול אס אמר ערך פלוני עלי ומת יאה פטור מ"ל יעריכנו אפילו מת. והכי נמי כי מת לאחר ל' נתחייצ האצ צפדיונו: **מס**. עולת ראייה יורשין חייצין ‏(ז עדולת חוצה היא ה"ז כי מת לאחר ל' נתחייצ האצ צפדיונו וגצי עולת חוצה נתן ‏(א האשה שהביאה חטאתה ומתה יציאו יורשין עולתה: אף כאן יושין חייצים. לאחר מיתת האצ והצנן דהוו מחזיצים ומתו: **בתנ"י** **צנכסי האס**. נכסי מלוג: **צצצת**. אס השציומו נכסיס לאחר מיתת האצ קודס שחלקו אין הצבור נוטל פי שנים צצצת אלא שמין ‏(ו ‏(א מה שהיו שוין צשענת מיתת אציהן והצבור שנטל צ' חלקיס צצקרקעות יתן מעות י"ז לפי שזוה צצח חלק השני שנטל צצציל הצבורה ואותן מעות שחלקו צין כולס: **צצאוי**. צנכסיס שלא היה אציהן מוחזק צשענת מיתתו אצל רחויין היו ליפול לו צצירוש ונפלו להן לאחר זמן אין הצבור נוטל ‏(ט פי שנים בהן: ולא

אס אמר ערך פלוני עלי ומה יאה פטור מ"ל יעריכנו אפילו מת. והכי נמי כי מת לאחר ל' נתחייצ האצ צפדיונו: **מס**. עולת ראייה יורשין חייצין ‏(ז עדולת חוצה היא ה"ז כי מת לאחר ל' נתחייצ האצ צפדיונו וגצי עולת חוצה נתן ‏(א האשה שהביאה חטאתה ומתה יציאו יורשין עולתה: אף כאן יושין חייצים. לאחר מיתת האצ והצנן דהוו מחזיצים ומתו: **בתנ"י** **צנכסי האס**. נכסי מלוג: **צצצת**. אס השציומו נכסיס לאחר מיתת האצ קודס שחלקו אין הצבור נוטל פי שנים צצצת אלא שמין ‏(ו ‏(א מה שהיו שוין צשענת מיתת אציהן והצבור שנטל צ' חלקיס צצקרקעות יתן מעות י"ז לפי שזוה צצח חלק השני שנטל צצציל הצבורה ואותן מעות שחלקו צין כולס: **צצאוי**. צנכסיס שלא היה אציהן מוחזק צשענת מיתתו אצל רחויין היו ליפול לו צצירוש ונפלו להן לאחר זמן אין הצבור נוטל ‏(ט פי שנים בהן: ולא

דהא לא מישתמיט התס שוס חכס להעמידה כרצי דוקא אלא משמע דליכא מאן דפליגי אלא כ"ע צין לרצי צין לרצנן אית להו דמלוה מוחזקת היא לגצי כתוצת אלמנה ואפילו לרצנן י"ז דאמרי מטלטלי לא משתעצדי לכתוצה כלל אפילו מחיים נראה מתוך המשנה זו דהכותב שהס מוריס ‏(דמלוין דיתמי משתעצדי לכתוצה דהא ליכא למימר דר"מ היא ולהאי אית ליה לההיא משנה דשייכא כתוצת אשה צמלוה אע"ג דהוי מטלטלי דיתמי חדא שר"ת מפרש שאפילו לר' מאיר מטלטלי דיתמי לא משתעצדי לכתוצה אלא מטלטלי דיכס דוקא דעליה קאי צצרק האשה שנפלו (כמוצות דף פא: ושס ד"ה ר"ו)) דלא י"ז מסתברא שיפה ר"מ כתוצה לגבות ממטלטלי דיתמי טפי מצעל חזב איפכא מדרצנן שמגרעים כחה יותר מצעל חזב שלא לגבות ממטלטלי אפתי מיינה דמשמע צצרק האומר צקדושין (דף סה:) גצי שנים צצאוי ממה"י ואשה וחצילה עמהס כר' וההיא דגצי ממטלטלי דנפלו קמי יכס דמתני' דהאשה שנפלו (כמוצות פ ד:) היינו משוס דיכס צמקוס צעל קאי וחציצ צהכי כמו מיינה כיון דלאגידה ציה מחמת נשואי הצעל וגראה דצרי ר"ת דאל"כ שיהא יכס י"ז ‏(מיינה מנגלן לרצנן דר"מ דלא משתעצדי מטלטלי לכתוצה אפילו מיינה ועוד דא"כ איך יתנו ליורשים שכולס צריכין צצועה ולא היורשין גס כשיתנו ליורשין תצצה האשה מהס כיון שתאמר דמטלטלי דיתמי משתעצדי לכתוצה סצירה ליה ועוד תינח כתוצת אשה אצל צ"ח מאי איכא למימר הא לא אשכחן מנא דאית ליה דמטלטלי דיתמי משתעצדי לצ"ח אלא על כרחין משוס דמלוה אינה ציד היורשין יפה כח אשה וצ"ח טפי ממטלטלי שהס ציד היתומים ותרי חומרי צכמוצה לא שייכי דכדפרישית כסוף האשה שנפלו (שס דף פב.) דהא חומרא דר' מאיר אינה כאן כדפרישית דהואיל והמלוה ציד אחריס לא הויא ממטלטלין ‏(דיתמי ‏(א ואס כן י"ז חומרא דרבי נתן

יש בכור פרק שמיני בכורות

מסורת הש"ס

א) (כמוצות קכ.) צ ו לפי גירסת רש"י ותוס' גרסינן ציש ענדב.) (לעילמט.) ד) צ"ב קכ.) (א) ו צ"ב צת. קט. קכב: קכד: קכה:) (ו) נחמוקיו פרק יא,) (ז) ונ' היטצ רש"י קדושין כ.) ד"ה שטר אין פדיון וסו,) (ח) צ"ל אחר צ"ק,) (ז) וצטורות פ"ו הי"ד,) (י) צ"ל לפדיון צנו,) (י) (רש"ש מח"ו,) (ט) וסס פרשה ג,) (ח) וקניוס ספ"צ,) (ט) ונשין צמוס' (צקדושין) וצכמוצות) מה שיש ליצטון,) (ס) דאפשר דר"ג פ"ל הא דמני צממנימן אינו פדוי הייט עד שיתן לו צ"ק,) (ט) יאא אצל שס פירשט דאע"פ כר' צ"ק,) (פ) ממלוש שזאל ציד חאריס ואין לומר דהיא כרצי אמינא אצל לכתנן היא מלוא רחוי דהא וכו' צ"ק.) (ט) וצ"ל דמלוה,) (ק) כמו מיינה מנגלן דלרצנן דר"מ צ"ק,) (י) גירסת צ"ק) דיתמי חומראל דר"ג,) (א) וצ"ג כאן חומראל הרש"א,

תורה אור השלם

- ו פדיון מבן חורש תפדה בגרברך ספף צצצשת שקלים בגשלק הקדש לשורים צרה הוא: במדבר יח טו
- ו חושב לו והכתן את מסכת הערבר עד שנת חיבל ונתן את הערבר ביום והוא הקדש: ביום והוא קדש לך?)
- ו פטר חמור תפדה בשא ואם לא תפדה וערפתו כל בכור צנך תפדה ולא יראו פני ריקס: שמות לד כ
- את חג המצות חשומר צבקעת יקיס תאכל מצות באשר צצצקה למועד חדש האביב כי בו צצצאת ממערב ולא יראו פני ריקס: שמות כג טו
- כל פטר רחם לכל בשאר אשר יקריבו לוי באדם ובבהמה יחיה לו אף פדה תפדה את בכור דאקאם ואת בכור בהמה חטאתה תפדה: במדבר יח טו

הגהות הב"ח

א) גב' ומו"ט אין צנו:
ב) שם הילק אין בנך פדוי:
ג) שם צשענת ואסו טוטל פי שנים צצצת: (ד) רש"י ד"ה אילי ואתי קמיה ובי' שמתן לו צעז צנו: (ס) ד"ה מה עולת וכו' אצל מלא יראו פני ריקס דצטרי: (ו) ד"ה צצצת וכו' אלא שמין את ההנכסיס מה סחי שוין: (ז) ד"ה צצאוי וכו' טוטל בהן פי שנים ספ"ד:

מוסף רש"י

שמה יאמרו פודין בשטר. צשעני חז שיש לו על אלת ומסרי לנסן צפדיונו, דאמי לומימר מה לי הא שטרלא ומת לי הא שטרלא, ואנן מתן אין פדיון לא צעצדים ולא צשטרות ולא צקרקעות (כמוצות קכ.)

שיטה מקובצת

א) בשטר וכן אמר רב ששת בנו פדוי לכשיתן תני:
ב) נטלו והחזירין לו: זו זה שחלק להן הס"ד ומה"ד נטלן והשאר נמחק:
ג) אזיל ואתא קמיה:
ד) גמרת ויהבת נתינה:
ה) אחזירם לך ל"א:
ו) גרעה מנדר דתנן מה או נגנב חייב באחריותו דכמתן:
ז) יראו פני דבכורו:
ח) חייבין דחוצה היא וגבי עולת כר' והשאר נמחק:
ט שמין את הנכנסים מה היו שוין: יא) מעות כמה ששוה: יב) דמתני' היא דקתני חייב: יג) דלדות דה"א אין בני פדוי דקתני היינו עד: יד) כדתרגמי' כל דבר:

טו) הוא כמו יד: טז) קני לבד מקדושיה וכו"ש זה האיש שלא התנה אלא שבלבו היה שיחזירו לו: יז) לעשות כן מפני: יח) לו ולא פירש על מנת כר' לו מכל מקום איכא היכירא: יט) וי"ל כיון שאין:
ס) הלוי ולאחר שחולק לדרבנן ואינו עושה כמצפה שיחזירו לו מה לנו:
סא) נעבר קרקע בין שבכו מעות ומתוך כך היה נראה דאשה אינה גובה:
סב) הכא דאין לה בראוי אבל ר"י פירש:
סג) גובה אותם מהן:
סד) גובה פמלוה שכדי אחריס אפילו לר' עקיבא ודלא באבא שזול בן אימא מרים ואין לומר דמתני' דהכותב אתאי כר' דחשיב מלוה מוחזק כפי' שן נוחלין אבל לרבנן לא משוס:
סה) לרבנן דר' מאיר:
סז) מסתבר שמינה ר' מאיר כח כתובה:
סח) יכס כמו מיינה:
סט) כן אין כאן חומרא דר"מ וגם חומרא דנחן: